

УДК 911.3

Кравець Тарас Мирославович,
кандидат географічних наук

Національна академія сухопутних військ імені
гетьмана Петра Сагайдачного, м. Львів,
Україна, e-mail taras-kravets@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ АГРАРНОЇ СФЕРИ (НА ПРИКЛАДІ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Мета. Метою дослідження є розробка рекомендацій щодо оптимізації напрямків організаційно-управлінського трансформування аграрної сфери, визначення пріоритетності їх реалізації на рівні регіону.

Методика. Дослідження проведено на основі аналізу літературних наявних літературних джерел по даній тематиці й побудову на їх основі власної структури трансформації. Опрацьовано наявні статистичні матеріали організаційно-управлінської трансформації регіону, на основі яких побудовано картосхеми трансформування регіону.

Результати. Досліджено теоретичні, методичні та практичні проблеми трансформаційних процесів аграрної сфери на регіональному рівні. Проаналізовано тенденції та перспективи розвитку цих процесів у сільському господарстві Львівщини за окремими складовими трансформування. Співставлено й проведено ґрунтовний аналіз структури трансформації за різними ученими.

Наукова новизна. Запропоновано структуру трансформації аграрної сфери: структурні, функціональні, організаційно-управлінські й територіальні трансформації. Основний акцент дослідження здійснено на особливості організаційно-управлінської трансформації. Визначено складові кожного типу трансформацій, проведено їх аналіз та перспективи у аграрній сфері.

Практичне значення. Виокремлено сильні й слабкі сторони у межах трансформування аграрної сфери, на які потрібно приділити найбільшу увагу при складанні програми розвитку аграрної сфери регіону у перспективі.

Ключові слова: трансформація, аграрна сфера, суспільна трансформація, реформування.

УДК 911.3

Кравець Тарас Мирославович,
кандидат географических наук

Национальной академии сухопутных войск имени
гетмана Петра Сагайдачного, г. Львов, Украина,
e-mail taras-kravets@ukr.net

ОСОБЕННОСТИ ОРГАНИЗАЦИОННО-УПРАВЛЕНЧЕСКОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ АГРАРНОЙ СФЕРЫ (НА ПРИМЕРЕ ЛЬВОВСКОЙ ОБЛАСТИ)

Цель. Целью исследования является разработка рекомендаций по оптимизации направлений организационно-управленческой трансформации аграрной сферы, определение приоритетности их реализации на уровне региона.

Методика. Исследование проведено на основе анализа литературных имеющихся литературных источников по данной тематике и построение на их основе собственной структуры трансформации. Обработано имеющиеся статистические материалы организационно-управленческой трансформации региона, на основе которых построены картосхемы трансформации региона.

Результаты. Исследованы теоретические, методические и практические проблемы трансформационных процессов аграрной сферы на региональном уровне. Проанализированы тенденции и перспективы развития этих процессов в сельском хозяйстве Львовщины по отдельным составляющим трансформации. Сопоставлены и проведен обстоятельный анализ структуры трансформации по разным учеными.

Научная новизна. Предложена структура трансформации аграрной сферы: структурные, функциональные, организационно-управленческие и территориальные трансформации. Основной акцент исследования осуществлено особенности организационно управленческой трансформации. Определены составляющие каждого типа трансформаций, проведено их анализ и перспективы в аграрной сфере.

Практическое значение. Выделены сильные и слабые стороны в пределах трансформации аграрной сферы, на которые нужно уделить наибольшее внимание при составлении программы развития аграрной сферы региона в перспективе.

Ключевые слова: трансформация, аграрная сфера, общественная трансформация, реформирование.

УДК 911.3

Kravets Taras Myroslavovych,
Candidate of Geography Sciences

National Academy of the Army named after
Hetman Sahaidachny, Lviv, Ukraine, e-mail
taras-kravets@ukr.net

FEATURES ORGANIZATIONAL AND MANAGEMENT TRANSFORMATION OF THE AGRICULTURAL SECTOR (FOR EXAMPLE, LVIV REGION)

Goal. The study is to develop recommendations for optimizing organizational and managerial trends transforming the agricultural sector, prioritize their implementation at the regional level.

Method. The study was conducted by analyzing the literature available literature on this subject and build on the basis of their own structure transformation. Processed materials available statistics organizational and management transformation of the region on which is built cards transforming the region.

Results. Theoretical, methodological and practical problems of the agricultural sector transformation processes at regional level. The tendencies and prospects of development of these processes in agriculture Lviv on individual components of transformation. Are compared and conducted a detailed analysis of the structure transformation by different scientists. The structure of scientific novelty transforming the agricultural sector: structural, functional, organizational, administrative and territorial transformation. The main focus of research conducted on the characteristics organizational and management transformation. The composition of each type transformations conducted their analysis and perspectives in agriculture.

Science novelty. Proposals Agrarian Transformation sphere structure: strukturnye, funktsyonalnye, organizational and upravlencheskye terrytoryalnye and Transformation. Primary focus of the study osuschestvleno Features ohanyzatsyyno upravlencheskoy Transformation. Opredeleny sostavlyayuschye kazhdogo type transformations performed s analysis and prospects in the Agrarian field.

Practical meaning. Thesis there is determined the strengths and weaknesses within the transformation of the agricultural sector, which should be given more attention in the preparation of the program of the agricultural sector in the region in the future.

Keywords: transformation, agriculture, social transformation, reform.

Постановка проблеми. Трансформація – мало розроблене поняття в економіці, географії і інших науках, яке має широкий спектр використання. Вивчення трансформацій які відбулись у аграрній сфері несе за собою значні позитиви, це дає можливість простежити негативні тенденції та повернути їх у правильне русло, запобігаючи тим самим продовольчій кризі у регіональному чи державному масштабі. Дослідження організаційно-управлінської трансформації посідає важливе місце у вивченні трансформації регіону і держави загалом. Саме у вивченні трансформаційних процесів прихований ключ до оптимального шляху виходу аграрної сфери на європейський рівень.

Аналіз публікацій. Дослідженню цих проблем і процесу трансформації аграрної сфери присвячені праці таких вітчизняних економістів, як В.Захарченко, Ю.Осипов, О.Панібратська, Я. Янишин, географів І. Горленко, С.Запотоцького.

Вихідною інформацією дослідження є електронні дані щодо зміни показників сільського господарства, зокрема структури і кількості сільськогосподарських підприємств, а також друкowana статистична інформація про розвиток аграрної сфери у розрізі окремих адміністративних одиниць Львівської області.

Мета та завдання дослідження. Метою дослідження є розробка рекомендацій щодо оптимізації напрямків організаційно-управлінського трансформування аграрної сфери, визначення пріоритетності їх реалізації на рівні регіону. Висвітлення перспективних напрямків трансформування, що сприятимуть поступу аграрної сфери.

Результати дослідження. Трансформація – це дія або процес зміни форми, вигляду, природи або характеру суспільства, або окремої структури. Трансформація означає перетворення сутнісних компонентів соціуму, всіх сторін сфер суспільного життя.

Трансформація не передбачає вектора змін: вони можуть бути як прогресивними, так і регресивними. Головне в трансформації – саме перетворення форм і змісту життя, її інституційної сфери, норм, цінностей, ментальності та інших соціокультурних сторін.

Поняття трансформації аграрної сфери розглядало багато учених, проте й досі воно не досконале. Пропонуємо таке розуміння цього поняття: *трансформація аграрної сфери – суспільно-географічний процес, що характеризує історичні зміни структури аграрної сфери, зумовлений науково-технічною революцією, якісними змінами економічних та соціальних процесів країни чи регіону.*

Процеси функціональної трансформації тісно пов'язані з процесами структурної трансформації, оскільки структура визначає функціональні характеристики (функції, механізм та процес функціонування). Основними серед процесів функціональної трансформації є такі.

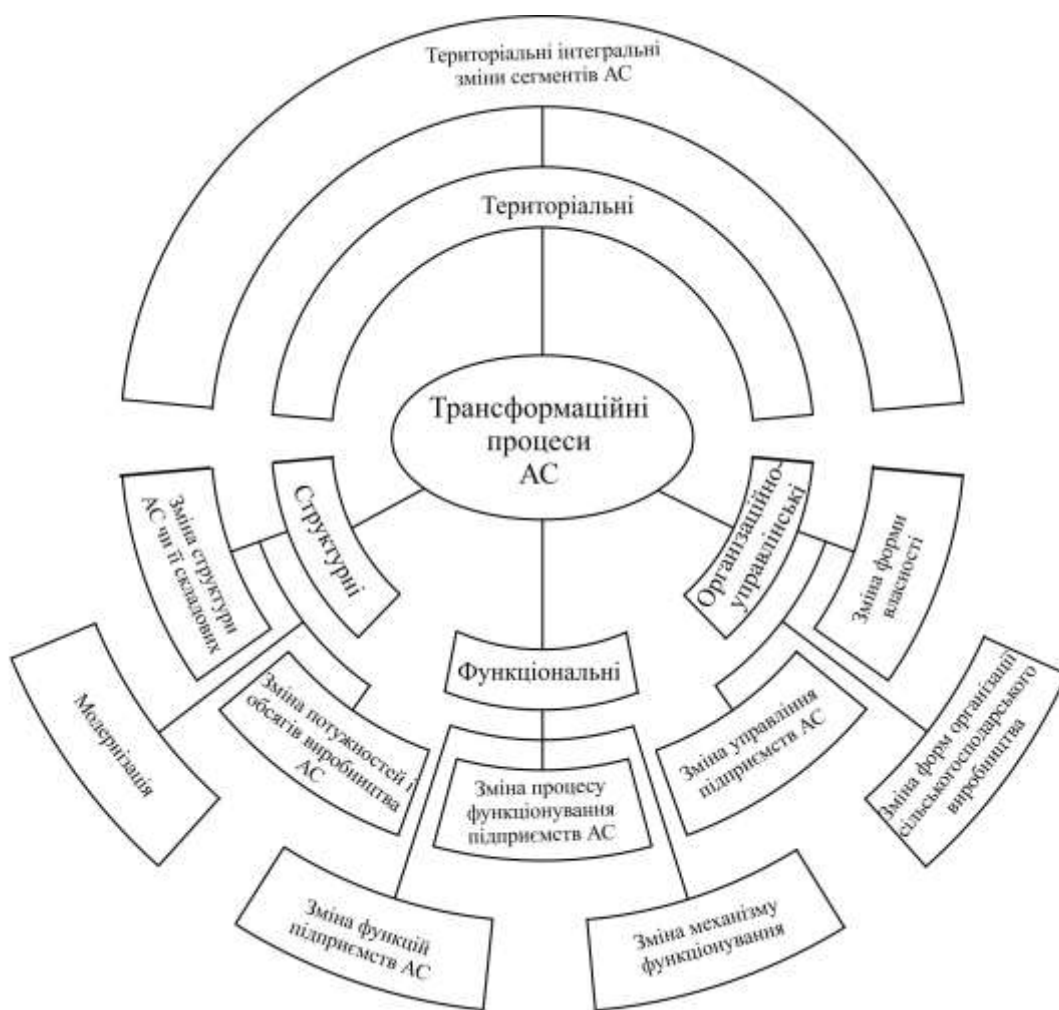

Рис. 1. Трансформація аграрної сфери

Зміна спеціалізації. Спеціалізація сільського господарства підприємств визначається з урахуванням науково обґрунтованого розміщення сільського господарства на території країни. При встановленні спеціалізації господарств зважають насамперед на виконання договірних зобов'язань з продажу сільського господарства продуктів. На спеціалізацію виробництва в сільського господарства підприємствах впливає комплекс економічних і природних факторів. Серед них одним з основних є *попит і рівень цін* на сільського господарства продукцію, які можуть значно стимулювати виробництво тих чи інших видів продукції або стримувати розширення певних галузей.

Зональна спеціалізація передбачає поділ праці між зонами, економічними районами, областями, адміністративними районами при переважному виробництві певних видів товарної продукції в тій чи іншій адміністративно-територіальній одиниці.

Господарська спеціалізація полягає в зосередженні господарської діяльності підприємства на виробництві певних видів (виду) продукції, відповідно до попиту на них та з метою найбільш повного використання місцевих природно-економічних умов і одержання максимального прибутку.

Внутрішньогосподарська спеціалізація передбачає раціональне розміщення виробництва певних видів продукції або виконання певних технологічних стадій виробництва у виробничих підрозділах господарства. Вона полягає в раціональному зосередженні виробництва певних видів продукції в тих чи інших підрозділах з урахуванням специфічних умов кожного з них. Здійснення внутрішньогосподарської спеціалізації передбачає доведення виробничих підрозділів до оптимальних розмірів, вдосконалення управління ними, визначення раціональних науково обґрунтованих внутрішньогосподарських зв'язків.

Внутрішньогалузева спеціалізація – це виділення окремих етапів виробництва продукції в закінчені технологічні цикли (одержання молока, відгодівля худоби, одержання приплоду, вирощування корів-первісток) при міжгосподарському кооперуванні підприємств. Наприклад, молочне господарство продає телят в ранньому віці господарству, яке займається дорощуванням і відгодівлею молодняка великої рогатої худоби; господарство, що спеціалізується на вирощуванні корів-первісток, продає їх молочним господарствам. Розміри спеціалізованого виробництва при цьому мають бути раціональними. Усі форми спеціалізації тісно пов'язані між собою і перебувають у постійному розвитку. Подальший розвиток спеціалізації сільського господарського виробництва зумовить значні трансформаційні зміни.

Натуралізація – виробництво у сільському господарстві спрямоване безпосередньо на задоволення особистих потреб і споживання. Для натуральних господарств характерною є економічна замкнутість. Це означає, що такі господарства повністю або майже повністю ізолювали себе від суспільного поділу праці. Натуральне господарство протилежне товарному, яке виробляє продукти для продажу. Натуралізація здійснюється запровадженням домашньої промисловості, яка є виробництвом у сільському господарстві готових продуктів для особистого і виробничого споживання. Виготовляються вони із сировини, яка добувається чи виробляється в цьому ж господарстві.

Трансформування *інфраструктури* є важливим функціональним чинником аграрної діяльності, що забезпечує участь в аграрному ринку, зовнішні та внутрішні зв'язки. У Львівській області інфраструктура потребує докорінної ринкової трансформації та розвитку, а в деяких випадках – створення окремих компонентів. Ми виділяємо в аграрній сфері трансформування логістичної, інженерної, транспортної та ринкової складових аграрної інфраструктури. Формуванню *регіонального аграрного ринку* у Львівській області сприяє зростання автономності стосовно інших регіональних ринків та польського ринку продовольства. Це можемо стверджувати на підставі аналізу динаміки цін. Отже, *функціональні трансформації в аграрній сфері* – зміна спеціалізації, натуралізація, зміна аграрної інфраструктури, формування регіонального аграрного ринку.

Процеси організаційно-управлінської трансформації аграрної сфери полягають у зміні таких елементів.

Зміна форм організації виробництва. При пошуку раціональних форм організації виробництва слід орієнтуватися на загальноорганізаційні принципи.

Зміна форм власності. Перехід до ринку висвітлив невідповідності в аграрній сфері. Відбувається зміна форм власності, спрямована на покращення діяльності підприємств.

Зміни в управлінні сільського господарства підприємствами. Зростання ролі стратегічного управління. За умов планової економіки стрижнем управління було господарське планування, а з переходом до ринку на перший план виходить *стратегічне управління* ними. За І. Ансоффом, специфіка цього управління полягає в тому, що воно ставить своїм завданням регулювання спонтанних змін у системі, а ці зміни виникають так швидко, що їх неможливо завчасно передбачити.

Організаційно-управлінська трансформація – зміна форм організації виробництва, зміни форми власності підприємств, зміни в управлінні аграрними підприємствами.

Зміна форм організації виробництва. Починаючи з 1997 р. кількість самозайнятих в особистих селянських господарствах перевищила кількість зайнятих у сільськогосподарських підприємствах.

Сільське господарство за роки незалежності України зазнало значних трансформацій. На сьогодні існують три основні організаційні форми сільського господарства: сільськогосподарські підприємства, фермерські господарства та особисті господарства населення.

До прикладу, в Україні нараховується 8520 (2010 р.) сільськогосподарських підприємств. Порівняно з 2000 р., коли існувало 13160 сільськогосподарських підприємств, простежується різке зменшення їхньої кількості. Щодо геопросторової організації, то найбільша кількість цих утворень у Вінницькій області (602), найменша – у Закарпатській (107). Чітко простежується збільшення кількості сільськогосподарських підприємств у центральній частині України. Найменша кількість сільськогосподарських підприємств у західному регіоні України.

Фермерські господарства – важлива частина сільського господарства України. Їх нараховується 42932 (2010 р.). Подібно до господарств населення, вони розміщені на всій території країни.

Особисті господарства населення розосереджені по всій території держави. На сьогодні точного реєстру їх кількості немає.

У Львівській області простежується аналогічна організаційна структура сільського господарства. Тут нараховується 322 сільськогосподарських підприємства, однак порівняно з 2000 р., їх кількість зменшилась удвічі. Спостерігається майже рівномірний їх розподіл по районах області (від 16 до 25). У гірських Турківському і Сколівському районах вони відсутні.

Ринкові відносини внесли свої корективи в економічну діяльність

колишніх колгоспів та радгоспів, що в процесі реформування аграрної сфери були трансформовані у сільськогосподарські підприємства різних організаційно-правових форм. Сьогодні із 486 сільськогосподарського підприємства 51% діє як товариства з обмеженою відповідальністю (ТзОВ), 44% – як приватні підприємства (ПАФ), 5% – як суб'єкти з іншим статусом. Слід визнати, що сільськогосподарські підприємства втратили чимало позитивних досягнень і надбань своїх попередників – колгоспів та радгоспів, передусім тих надбань, що стосуються організації виробничих процесів, зокрема, сівозмін, механізації, різних видів меліорації тощо (рис. 2).

Ринкові процеси спричинили відмирання гігантських способів організації сільськогосподарської діяльності. Якщо у 1990 р. середня площа угідь у володінні колгоспу або радгоспу становила 1,7 тис. га, то сьогодні для сільськогосподарського підприємства цей показник становить 0,5 тис. га. Кількість сільськогосподарських підприємств протягом перших восьми років періоду реформ зросла на 160, протягом останніх чотирьох – зменшилася на 170, і в результаті у 2010 р. становила 486, що на 10 підприємств менше, ніж у рік краху колгоспно-радгоспної системи.

Зауважимо, у північній частині Львівської області кількість сільськогосподарських підприємств завжди зростала і продовжує зростати, а на півдні області – скорочується. Причини – у природно-географічних передумовах: на менш продуктивних угіддях організація сільськогосподарської діяльності у формі великих за розмірами суб'єктів господарювання менш рентабельна.

Маємо підстави говорити про деяке поліпшення економічного становища сільськогосподарських підприємств: протягом останніх років простежується тенденція підвищення збитковості: якщо в 1998 р. сільськогосподарські підприємства – при рентабельності 40%, то в 2010 р. – 2%. Серед причин збитковості тваринництва – дорогі корми: у структурі виробничих витрат ця складова у 2009 р. становила 27%, майже удвічі перевищуючи витрати на оплату праці. Частка рослинництва у структурі сільськогосподарської продукції зросла із 53% у 1990 р. до 62% у 2010 р.

В області налічується 415600 особистих господарств населення, які розосереджені по всій території. Фермерських господарств – 1194. Їх кількість диференціює від 7 у Сколівському до 154 в Пустомитівському районах. Більше фермерських господарств у районах зі сприятливими природно-сільськогосподарськими умовами, менше – у гірській частині області.

У Львівській області більшість земель припадає на особисті господарства населення – 73%, с.-г. підприємства – 19,6% і фермерські господарства – 7,4%. Переважна частка ріллі у всіх районах області припадає на особисті господарства населення. Відсоток ріллі диференціює від 49,8% у Бродівському до 99,8% у Турківському районі. Загалом, простежується збільшення частки ріллі особистих господарствах населення з північного сходу на південь. Частка ріллі у сільськогосподарських підприємствах найбільша у Бродівському районі

(47,9%). У центральній частині області найбільше земель припадає на сільськогосподарські підприємства (від 20 до 48%). З віддаленням від центру відсоток земель у користуванні сільськогосподарських підприємств зменшується.

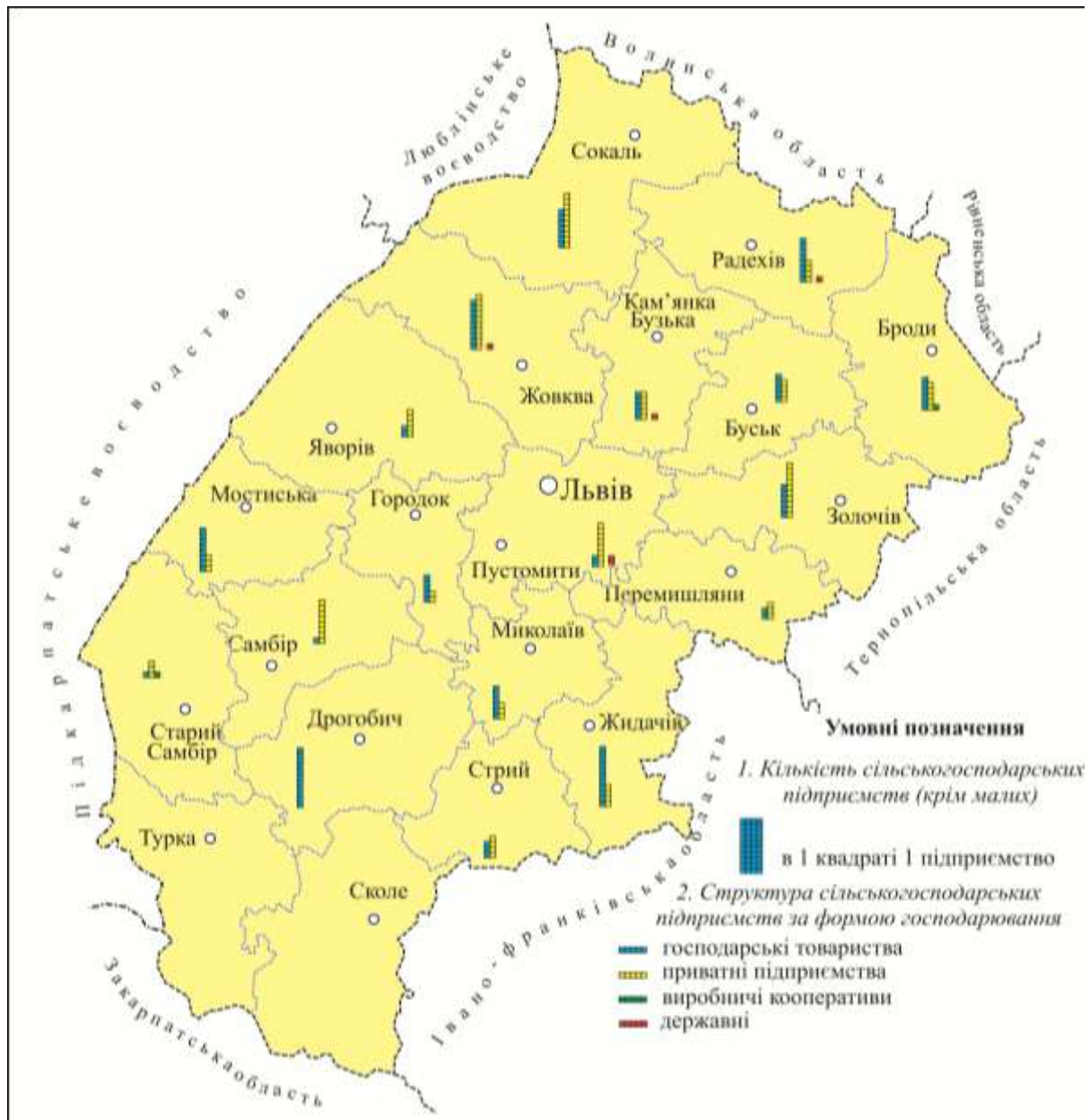

Рис.2. Розподіл сільськогосподарських підприємств Львівської області за формою господарювання, 2014 р.

Особливість сучасного етапу розвитку аграрної сфери регіону – гіпертрофоване зростання діяльності особистих господарств населення. На основі термінології міжнародної статистики поняттям особисті господарства населення охоплюємо сім'ї або осіб, які спільно проживають, об'єднані спільним бюджетом, і займаються певним видом аграрної діяльності (веденням присадибного чи дачного агровиробництва). Водночас зважаємо на те, що домогосподарства можуть одночасно

займатися й іншими, неаграрними видами діяльності, наприклад, різного роду промислами і ремеслами, лісівництвом, рибальством, організацією сільського (зеленого) туризму тощо.

Отже, можемо підсумувати, що організаційні форми ведення сільського господарства трансформувалися значним чином. Порівняно з Україною, загалом Львівська область зазнала значно більших трансформацій. Так, сьогодні в області основною формою ведення сільського господарства є особисті господарства населення, динамічно зменшується кількість сільськогосподарських підприємств, спадкоємців колгоспів, поступово поширюється фермерство. За 20 років у області с. г. з колективної форми ведення перетворилось в особисту (особисті господарства населення, фермерство).

Трансформація форм власності відбулася шляхом *приватизації* (переважно малих підприємств) або *корпоратизації* (великих підприємств). У сільськогосподарському секторі відбулася своєрідна еволюція форм власності. Спершу колгоспи і радгоспи були трансформовані в колективні с.-г. підприємства і так звані держгоспи. Згодом, після паювання, відбулася їх трансформація у приватні підприємства (ПП) та господарські товариства (ТзОВ, ВАТ). Крім того, виникли фермерські господарства як малі підприємства, засновані на індивідуальній приватній власності.

Запровадження, хоча й повільне, *нових форм організації діяльності*: маркетингу, менеджменту, логістики, голдингу, мерчендайзингу тощо.

Занедбання виробничих технологій. Головним виробником сільськогосподарської продукції є домашні господарства, які на примітивному рівні організовують систему сівозмін, насінництво та племінну справу, порушують норми хімічної та технічної меліорації ґрунтів, без механізації здійснюють виробничі процеси у сільському господарстві тощо. Як наслідок, у процесі розвитку аграрної сфери, окрім започаткування інформатизації, слід наново проводити хімізацію, механізацію тощо.

Тінізація господарської діяльності, яка спричинена надмірною бюрократизацією державного управління, його корумпованістю, а також несприятливою стосовно зародження нового бізнесу податковою політикою держави. Внаслідок цього формується так звані “тіньовий” сектор і “сірий ринок”. Зокрема, значна частина домашніх господарств у Львівській області ведуть фермерське господарювання (якщо візьмемо до уваги обсяги виробництва), але не бажають офіційно реєструватися як фермерське господарство. Як зазначалось, найбільше продукції сільського господарства виробляється особистими господарствами населення. Вони займають невеликі території сільськогосподарських угідь і перехід земель у приватну власність важко простежити. Спостерігаємо, що тут продовжується приватизаційний рух, зменшення частки державної власності.

Іншою складовою управлінських трансформацій є зміна управління

самим підприємством, набуття нових знань про ведення сільського господарства. З огляду на це, актуальною стає аграрна освіта. На нинішньому етапі вона у Львівській області незначною мірою здійснюється на комерційній (платній) основі. Набір студентів на платне навчання в аграрні вищі навчальні заклади Львівської області зростає. Основу агроосвітнього комплексу області формують Львівський державний аграрний університет (м. Дубляни, Жовківський район) та Львівська державна академія ветеринарної медицини (м. Львів), що водночас є потужними науковими установами, а також чотири вузи нижчого рівня акредитації, розміщені у с. Вишня Городоцького району, с. Новоселищі Золочівського району, Стрию та Львові. Також діють навчальні заклади професійно-технічної освіти, які у м. Львові спрямовані на підготовку кадрів для харчової промисловості і торгівлі, у районах – на підготовку працівників для сільського господарства.

Висновок. Отже трансформація аграрної сфери, зокрема обласного регіону не є монолітною за своєю суттю. Трансформація поділяється на структурну, функціональну, організаційно-управлінську і територіальну, які в свою чергу також не є однорідними. Організаційно-управлінські трансформації – зміна форми організації виробництва, форми власності, зміни в управлінні підприємствами аграрної сфери.

Список використаних джерел:

1. Ансофф И. Стратегическое управление; пер. с англ. / И. Ансофф. – СПб. : Питер, 1999 – 416 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К. : Ірпінь ; Перун, 2002. – 1440 с.
3. Горленко І. О. Суспільно-географічні принципи і напрями трансформації структури виробництва України / І. О. Горленко // Український географічний журнал. – 1995. – №1–2. – С. 17–23.
4. Запотоцький С. Особливості механізму залучення інвестицій в регіон // С. Запотоцький / Часопис соціально-економічної географії України. – 2008. – № 4. – С. 134–141.
5. Захарченко В. І. Трансформаційні процеси у промислових територіальних системах України / В. І. Захарченко. – Вінниця : Гіпаніс, 2004. – 647 с.
6. Осипов Ю. М. Теория хозяйства : учеб. : в 3 т. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1998. – Т. 3 : Хозяйственная динамика трансформации и переходы. Неэкономическое хозяйство. – 607с.
7. Панібратська О. В. Етапи економіко-географічного дослідження паливно-енергетичного комплексу України // Український географічний журнал. – 2000. – №2. – С. 20–24.
8. Соціологія: 100 питань – 100 відповідей : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Є. А. Подольська, Т. В. Подольська. – К. : Інкос, 2009. – 352 с.
9. Янишин Я. С. Оптимізація напрямків ринкової трансформації аграрного сектора економіки регіону : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.07.02 „Економіка сільського господарства і АПК” / Я. С. Янишин. – Житомир, 2006. – 20с.

Список использованных источников:

1. Ансофф И. Стратегическое управление; пер. с англ. / И. Ансофф. - СПб. : Питер, 1999 - 416 с.
2. Большой толковый словарь современного украинского языка / [сост. и голов. ред. В. Т. Бусел]. - М.: Ирпень; Перун, 2002. - 1440 с.
3. Горленко И.А. Общественно-географические принципы и направления трансформации структуры производства Украины / И. А. Горленко // Украинская географическое журнал. - 1995. - №1-2. - С. 17-23.
4. Запотоцький С. Особенности механизма привлечения инвестиций в регион // С. Запотоцький / Журнал социально-экономической географии Украины. - 2008. - № 4. - С. 134-141.
5. Захарченко В. И. Трансформационные процессы в промышленных территориальных системах Украины / В. И. Захарченко. - Винница: Гипанис, 2004. - 647 с.
6. Осипов Ю. М. Теория хозяйства: учеб. : В 3 т. - М.: Изд-во Моск. ун-та, 1998. - Т. 3: Хозяйственная динамика трансформации и переходы. Неоэкономическое хозяйство. - 607с.
7. Панибратского А. В. Этапы экономико-географического исследования топливно-энергетического комплекса Украины // Украинская географический журнал. - 2000. - №2. - С. 20-24.
8. Социология: 100 вопросов - 100 ответов: учеб. пособие. [Для студ. высш. учеб. закл.] / Е. А. Подольская, Т. В. Подольская. - М.: Инкос, 2009. - 352 с.
9. Янишин Я. С. Оптимизация направлений рыночной трансформации аграрного сектора экономики региона: Автореф. дис. на получение наук. степени канд. экон. наук: спец. 08.07.02 "Экономика сельского хозяйства и АПК" / Я. С. Янишин. - Житомир, 2006. - 20 с.

References:

1. Ansoff I. Stratehycheskoe management; Per. with English. / J. Ansoff.- St. Petersburg. : Piter, 1999 - 416p.
2. Great Dictionary of Modern Ukrainian / [way. and head. Ed. VT Busel]. - K: Irpen; Perun, 2002. - 1440 p.
3. Gorlenko I.O. Socio-geographic transformation principles and directions of the structure of production Ukraine / IO Gorlenko // Ukrainian-nographic Geography magazine. - 1995. - №1-2. - P. 17-23.
4. Zapototsky C. Features tool to attract investment to the region // C. Zapototsky / Journal of Social and Economic Geography of Ukraine. - 2008. - № 4. - P. 134-141.
5. Zakharchenko VI Transformation processes in industrial territorial systems Ukraine / V.I. Zakharchenko. - Ball: Hypanis, 2004. - 647 p.
6. M. Osipov Theory economy: Textbook. : 3 t. - Moscow: Publishing House of Moscow. University Press, 1998. - T. 3: Transformation Hozyaystvennaya dynamics and transitions. Neoekonomycheskoe economy. - 607s.
7. Panibratska A.V. stages of the geographical study of the energy sector of Ukraine // Ukrainian Geographical Journal. - 2000. - №2. - P. 20-24.
8. Sociology: 100 questions - 100 answers: teach. guidances. [For the studio. HI. teach. bookmark.] / E.A. Podolsk, Podolsk T.V. - K: Inkos, 2009. - 352 p.
9. Yanyshyn Y.S. Optimization areas of market transformation of the agricultural sector in the region: Thesis. Dis. on competition sciences. degree candidate. Econ. Sciences specials. 08.07.02 "Economy Agriculture and agribusiness" / YS Yanyshyn. - Exactly, 2006. - 20 s.